

VALSTS CIVILDIENTESTA PĀRVALDE

Raiņa bulvārī 4, Rīgā, LV-1050 • Tālrunis 7228824 • Fakss 7212502 • E-mail vcp@vcp.gov.lv

Par atzinumu IeM izstrādātajam informatīvajam ziņojumam

1. Sakarā ar Iekšlietu ministrijas izstrādāto informatīvo ziņojumu „Par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījumu vietu pārvaldes amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm specializētajā valsts civildienestā” Valsts civildienesta pārvaldes konceptuāli nepiekrīt minētā ziņojuma saturam un tā rezolutīvajai daļai par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījumu vietu pārvaldes (turpmāk tekstā – Specializētais dienests) amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm izslēgšanu no valsts civildienesta šādu apsvērumu dēļ.

2. Valsts civildienests jau kopš 1994. gada (kad stājās spēkā likums „Par valsts civildienestu”) un īpaši no 2001. gada (kad stājās spēkā Valsts civildienesta likums) paredz izveidot vienotu amatpersonu loku - ierēdņi, kuru atšķirība no pārējiem valsts pārvaldē nodarbinātajiem ir tā, ka ierēdņu dienesta pienākumos ietilpst rīkoties ar publisko varu (noteikti dienesta pienākumi, kas uzskaitīti Valsts civildienesta likuma 3. panta pirmajā daļā), kā rezultātā ierēdņu kvalifikācijai un atbildībai ir jābūt augstākai, salīdzinot ar citiem valsts pārvaldē strādājošajiem. Turklāt ierēdņu atbildība tiek nodrošināta gan ar attiecīgās iestādes iekšējiem - sistēmas kontroles mehānismiem (tiešā priekšnieka kontrole par pakļautībā esošajiem ierēdņiem un augstākas iestādes kontrole par padotībā esošas iestādes ierēdņiem), gan ārējiem - ārpus sistēmas kontroles mehānismiem (Valsts civildienesta pārvaldes kontrole, t.sk., kā pirmstiesas iestādes kontrole disciplinārsodu piemērošanas jomā). Un, lai valsts motivētu iedzīvotājus strādāt ierēdņu amatos, kur ik dienas ir jāpieņem ar sabiedrības interesēm saistītus lēmumus un kuros līdz ar to ir daudz stingrāka rīcības kontrole, valsts civildienestā tiek noteikts īpašs sociālo garantiju kopums.

Specializētais dienests, kurš ikdienā rīkojas ar publisko varu (t.sk., izdod administratīvos aktus), viennozīmīgi ir valsts civildienesta sastāvdaļa pēc savas būtības, uz ko, izstrādājot Valsts civildienesta likumu 2000. gadā, Valsts civildienesta pārvaldei norādīja arī Eiropas valstu eksperti. Līdz ar to tikai kopš jauna likuma (Valsts civildienesta likums) pieņemšanas (spēkā stājās 2001. gada 1. jūnijā) Specializētais dienests juridiski tika iekļauts valsts civildienestā, kā rezultātā no Valsts civildienesta likuma uz Specializēto dienestu tika attiecinātas tikai civildienesta principi, ierēdņu vispārīgie principi un vispārīgās tiesības,

savukārt Specializētā dienesta tiesisko statusu nosaka attiecīgie speciālie likumi, kuros tiek noteiktas visas Specializēto dienestu specifiskā darbība, darba metodes un dienesta pienākumi un tiesības. Proti, šādā veidā papildus jau kopš 1994.gada pastāvošajam vispārējam civildienestam tika izveidots specializētais civildienests.

3.Tā kā, sākot no 2003.gada valsts civildienestā tika ieviests daudz pilnvērtīgāk ikviena dienesta raksturīgais elements – ierēdņu pārcelšana valsts interesēs gan augstākā, zemākā un līdzvērtīgā amatā, gan ar vai bez ierēdņa piekrišanas, ar 2003.gadu uz Specializēto dienestu no Valsts civildienesta likuma tika attiecināts arī ierēdņu pārcelšanas mehānisms (likuma 37.pants), kas tika izveidots daudz efektīvāks nekā tas pastāvēja Specializētajos dienestos līdz tam.

Tā kā Valsts civildienesta pārvalde, kas valsts civildienesta jomā ir augstākstāvošā valsts pārvaldes iestāde, kontroli par civildienesta jomu regulējošo normatīvo aktu ievērošanas likumību valsts civildienestā veica jau no 1994.gada, kopš 2003.gada (grozījumi Valsts civildienesta likumā) Valsts civildienesta pārvaldes pilnvaras tika paplašinātas arī uz Specializēto civildienestu, lai arī tajā tiktu nodrošināta vispārējo civildienesta principu, ierēdņu tiesību un pienākumu nodrošināšana (kontrolē). Veicot vispārējo kontroli Specializētā dienestā (t.i., Valsts civildienesta pārvalde izvērtē ierēdņu rīcības likumību tikai pēc tam, kad attiecīgā nozares ministrija ir jau izvērtējusi sūdzību un pieņēmusi lēmumu vai izteikusi savu viedokli attiecīgajā lietā), Valsts civildienesta pārvalde 2003. un 2004.gadā konstatēja, ka Specializētajā dienestā sistemātiski un ilgstošu laika periodu tiek pieļauti rupji vispārējo tiesību principu un likuma normu pārkāpumi, kurus pat nenovērš attiecīgās nozares ministrija – Iekšlietu ministrija. Tā rezultātā Valsts civildienesta pārvalde pakāpeniski uzsāka administratīvā procesa principu un tiesību normu iedzīvināšanu Specializētajā dienestā, kas bija saistīts gan ar vairāku nelikumīgu lēmumu atcelšanu, gan ar atbildīgo amatpersonu saukšanu pie disciplinārās atbildības, gan ar aizliegumiem veikt nepamatotu ierēdņu pārcelšanu gadījumos, kad Specializētais dienests nespēja sniegt lietderības pamatojumu ierēdņu pārcelšanai.

4.Minētās Valsts civildienesta pārvaldes veiktās likumības uzraudzības rezultātā Specializētais dienests un Iekšlietu ministrija ir sagatavojuši informatīvo ziņojumu „Par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījumu vietu pārvaldes amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm specializētajā valsts civildienestā”, kur tiek norādīti vairāki secinājumi, kurus izraisot fakts, ka Specializētais dienests atrodas valsts civildienestā (t.sk., Valsts civildienesta pārvaldes uzraudzībā). Tomēr minētie secinājumi ir nepamatoti šādu apsvērumu dēļ.

4.1.Secinājums: Specializēto dienestu priekšniekiem faktiski ir „atņemta” disciplinārā vara pār padotajiem – padoto sodīšana.

Secinājums ir nepamatots, jo fakts, kad ierēdņiem ir tiesības apstrīdēt viņiem piemērotos disciplinārsodus augstākā iestādē (arī Valsts civildienesta pārvaldē) un arī pārsūdzēt tos tiesā ne tikai nesamazina Specializēto dienestu priekšnieku

pienākumu disciplināri sodīt pakļautībā esošos ierēdņus, bet tādējādi tiek nodrošināts, ka disciplinārsodi tiek piemēroti atbilstoši administratīvā procesa principiem. Jāatzīmē, ka Valsts civildienesta pārvalde ir atcēlusi vairākus disciplinārsodus Specializētajā dienestā, jo sodu piemērošanā rupji ir tikuši pārkāpti administratīvā procesa principi. Turklāt tas, ka šos sodus atcēla Valsts civildienesta pārvalde, liecina, ka Iekšlietu ministrijas veiktā kontrole (iekšējais - sistēmas kontroles mehānisms) pār Specializētā dienesta rīcības likumību ir neefektīva, kā arī panāca, ka valsts izvairījās no lielu zaudējumu nodarīšanas (proti, laikā, kad šos sodus atceltu tiesa, ar prettiesiski piemēroto sodu radušies zaudējumi būtu būtiski pieauguši).

Līdz ar to fakts, ka Specializētajā dienestā ir būtiski samazinājies piemēroto disciplinārsodu skaits, iespējams liecina par ļoti lielo īpatsvaru līdz šim prettiesiski piemēroto disciplinārsodu, jo pašreiz Specializētais dienests apzinās, ka nelikumīgi disciplinārsodi tiks atcelti jau pirms tiesas.

4.2.Secinājums: Specializētajā dienestā ir apgrūtināta un sarežģīta ierēdņu pārcelšana valsts interesēs, jo visos gadījumos, kad ierēdnis nepiekrīt viņa pārcelšanai, ir nepieciešama saskaņošana ar Valsts civildienesta pārvaldi.

Secinājums ir nepamatots, jo fakts, ka šādos gadījumos ir nepieciešams Valsts civildienesta pārvaldes viedoklis, Specializētā dienesta vadībai pirms lēmuma par ierēdņa pārcelšanu (lēmums, kas būtiski skar ierēdņa subjektīvās tiesības un kas atsevišķos gadījumos tiek vērtēts kā administratīvais akts) pieņemšanas uzliek tikai papildus pienākumu spēt pamatot šāda lēmuma pieņemšanu ar valsts (dienesta) interesēm, tādējādi novēršot amatpersonu patvaļu ar ierēdņu pārcelšanu piemērot slēptus disciplinārsodus vadībai nelabvēlīgiem ierēdņiem. Tā kā līdzšinējā Specializētā dienesta praksē nav bijusi nepieciešamība spēt šādus lēmumus pamatot, tad Valsts civildienesta pārvaldes kontrole ir lietderīgs kontroles mehānisms, lai ar šāda rakstura lēmumiem netiktu nodarīti būtiski zaudējumi ierēdņiem, kurus vēlāk viņi var piedzīt tiesvedības ceļā.

4.3.Secinājums: Uz šo brīdi ir izveidojusies situācija, ka ierēdnis var, neizpildot pavēli, to apstrīdēt Valsts civildienesta pārvaldē, kurai savukārt ir tiesības apturēt pavēli un izmeklēt lietas apstākļus.

Secinājums ir patiesībai neatbilstošs (nepatiesa informācija), jo pat vispārējā civildienestā nav tiesības nepildīt rīkojumus, kuru izpilde ir nekavējoša, kamēr tie nav atcelti. Un Valsts civildienesta pārvalde arī nav apturējusi Specializētā dienesta izdotas pavēles izpildi. Cita lieta, ka Valsts civildienesta pārvalde ir atzinusi pavēles neatbilstību likumam un likusi to atcelt vēl pirms pavēles izpildes termiņa sākšanās. Jānorāda, ka ne Specializētajā dienestā, ne vispārējā dienestā nav tiesības izdot nelikumīgas pavēles un, vēl jo vairāk, nav tiesības cerēt, ka nelikumīgas pavēles netiks atceltas. Proti, arī Specializētajā dienestā ierēdņiem ir likumīgas tiesības apstrīdēt (gadījumā, ja pavēle izpildāma nekavējoties, tad pēc pavēles izpildes; ja pavēles izpildes termiņš ir mēnesis no pavēles izdošanas dienas, tad jau līdz pavēles izpildes termiņam) izdoto pavēļu likumību. Līdz ar to fakts, ka Valsts

civildienesta pārvalde ir atcēlusi vairākas nelikumīgās Specializētā dienesta pavēles, liecina par nepietiekamo tiesiskuma līmeni Specializētajā dienestā un par neefektīvo Iekšlietu ministrijas veikto kontroli. Kā piemēru varam minēt Valsts civildienesta pārvaldes konstatēto Valsts robežsardzes ilgstošo prettiesisko rīcību, vairākus gadus apzināti neuzskaitot virsstundu darbu un nemaksājot piemaksas robežsargiem par to, kā rezultātā valstij pašreiz ir uzkrāts parāds vairāk nekā divu miljonu latu apmērā

4.4.Secinājums: Valsts civildienesta pārvaldei atbilstoši Valsts civildienesta likuma 4.panta otrās daļas 1.punktam un 40.panta otrajai daļai ir tiesības pēc būtības iejaukties Specializētā dienesta darbā.

Secinājums ir pamatots, jo ikvienas kontroles institūcijas pilnvarās ir pietiekami daudz juridisko instrumentu, lai tiktu atcelti nelikumīgi lēmumi un tiktu nodrošināta tiesiska kārtība. Turklāt Valsts civildienesta pārvalde attiecībā uz Specializēto dienestu tos pielieto tikai tad, ja Iekšlietu ministrija kā sākotnējā kontroles instance nav novērsusi būtiskus tiesību principu un normu pārkāpumus. Turklāt ikvienai valsts pārvaldes iestādei civildienesta jomā ir gan iekšējais - sistēmas kontroles mehānisms (attiecīgā nozares ministrija), gan ārējais - ārpusstāties kontroles mehānisms (Valsts civildienesta pārvalde), lai atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likumā ietvertajai koncepcijai tiktu nodrošināta tiesiska tiesību normu piemērošana jau pirms tiesvedības procesa.

5.Ievērojot minētos secinājumus un to izvērtējumus, pilnīgi nepamatots (demagoģisks) ir informatīvajā ziņojumā ietvertais gala secinājums – ja tiks aizkavēta Specializētā dienesta izstāšanās no valsts civildienesta (t.sk., no Valsts civildienesta pārvaldes uzraudzības), tad šis apstāklis būtiski negatīvi ietekmēs Specializētā dienesta darbības efektivitāti, funkciju un uzdevumu izpildi, kā arī strādājošo personāla stabilitāti. Valsts civildienesta pārvalde uzskata, ka sistemātiska prettiesisku lēmumu pieņemšana un nepietiekamā likumības kontrole Specializētajā dienestā (līdz ar to augstu amatpersonu iespējamā administratīvā patvaļa) pret tajā strādājošajiem ir daudz ticamāks iemesls lielajai personāla mainībai, nekā valsts civildienests ar tajā esošajiem stingrajiem likumības kontroles mehānismiem. Uz to arī zināmā mērā norāda lielā policijas darbinieku vēlme iegūt tiesības veidot arodbiedrības, kā arī pieaugušais Specializētā dienesta ierēdņu sūdzību skaits Valsts civildienesta pārvaldē.

6.Saistībā ar informatīvajā ziņojumā norādītajiem lietderības pamatojumiem par nepieciešamību izstrādāt īpašu disciplinārās atbildības likumu Specializētajam dienestam norādām, ka, izvērtējot izstrādāto likumprojektu ar Valsts civildienesta ierēdņu disciplinārās atbildības likumprojektu, kas pašreiz tiek skatīts Saeimā uz otro lasījumu, ir konstatējams, ka šajos likumprojektos nav būtisku atšķirību, jo abi ir saskaņoti ar Administratīvā procesa likuma tiesību normām un abi nodrošina ātru un efektīvu disciplinārsodu piemērošanu ierēdņiem. Līdz ar to Valsts civildienesta pārvalde nesaskata lietderību pieņemt divus analogiskus likumprojektus.

7.Nobeigumā izsakām viedokli, ka visus nepieciešamos specifiskos civildienesta elementus, juridiskos instrumentus, darbības un dienesta pienākumu izpildes metodes un līdzekļus Specializētajam dienestam atbilstoši Valsts civildienesta likuma 2.panta trešajai daļai ir nepieciešams noteikt izstrādātajā dienesta gaitas likumprojektā, bet nevis izstrādāt informatīvo ziņojumu ar maldīgiem secinājumiem, lai varētu izstāties no valsts civildienesta un izveidotu jaunu valsts civildienestu. Proti, vēršam uzmanību, ka atbilstoši Valsts civildienesta likuma 2.panta trešajai daļai un 3.panta otrajai daļai Specializētais dienests jau tagad ir nevis vispārējais civildienests, bet gan specializētais civildienests, kura pamatdarbības principus nosaka Valsts civildienesta likuma atsevišķas normas, bet pārējo – attiecīgo iestāžu dienesta gaitas likumi.

Priekšnieks

M.Jaunozols

Knoks 7226542, 9121308
Maris.Knoks@vcp.gov.lv